

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Gramma on Shabbat: Implications for Modern Technology



Rabbi Mordechai Willig
January 25, 2015 • ה' שבט תשע"ה

1) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכ עמוד ב

תנו רבנן: נר שעל גבי טבלא - מנער את הטבלה והיא נופלת, ואם כבתה - כבתה.

2) תוספות מסכת שבת דף קכ עמוד ב

פותח ונועל כדרכו - אע"פ שע"י כן מתנדנד הנר ומתרחק השמן מן השלהבת או מתקרב והוי מכבה או מבעיר אבל אין לפרש משום כיבוי דרוח דאחורי הדלת ליכא רוח ועוד דא"כ הוה ליה למימר פותח אדם דלת כנגד הנר כדקאמר בסמוך כנגד המדורה ועוד דתינח פותח נועל מאי איסורא.

3) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכ עמוד ב

עושיין מחיצה כו'. למימרא דרבנן סברי: גרם כבוי מותר, ורבי יוסי סבר: גרם כבוי אסור, והא איפכא שמעינן להו! דתניא: עושיין מחיצה בכלים ריקנין, ובמלאין שאין דרכן להשתבר. ואלו מלאין שאין דרכן להשתבר - כלי מתכות. רבי יוסי אומר: אף כלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה אין דרכן להשתבר! - וכי תימא: איפוך מתניתין, ורבי יוסי דברייתא - לדבריהם קאמר. ומי מצית אפכת לה? והאמר רבה בר תחליפא משמיה דרב: מאן תנא גרם כבוי אסור - רבי יוסי! - אלא, לעולם לא תיפוך, וברייתא כולה רבי יוסי היא, וחסורי מחסרא והכי קתני: עושיין מחיצה בכלים ריקנין, ובמלאים שאין דרכן להשתבר. ואלו הן כלים שאין דרכן להשתבר - כלי מתכות, וכלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה נמי אין דרכן להשתבר, שרבי יוסי אומר: אף כלי כפר שיחין וכלי כפר חנניה אין דרכן להשתבר. ורמי דרבנן אדרבנן, ורמי דרבי יוסי אדרבי יוסי. דתניא: הרי שהיה שם כתוב לו על בשרו - הרי זה לא ירחוץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטינופת. נודמנה לו טבילה של מצוה - כורך עליה גמי ויורד וטובל. רבי יוסי אומר: לעולם יורד וטובל כדרכו, ובלבד שלא ישפשף! - שאני התם דאמר קרא (דברים יב) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשו כן לה' אלהיכם, עשייה הוא דאסור, גרמא - שרי. - אי הכי, הכא נמי: כתיב (שמות כ) לא תעשה [כל] מלאכה - עשייה הוא דאסור, גרמא שרי! - מתוך שאדם בהול על ממונו - אי שרית ליה אתי לכבויה.

4) שלטי הגבורים מה. ס"ק א

א ומה שכי הטומאה
 קי של"ד טליח
 שאחז נה האור שרי
 לפושטו אע"פ שהוא
 נכבד מין שאינו מכויץ
 בפשיטותו וזה לכבות
 דמשמע שאם מכויץ לכך
 שאסור לפושטו ואין שום
 אחד מהפוסקים שזכיר
 דבר זה כי מדברי כולם
 מוכח דגרם כיבוי שרי
 אפילו מכויץ לכך מ"מ
 נראה דודאי כל גרם
 כיבוי דשריין הוא צענין
 שאינו מכויץ לכבות אלא
 היא עושה שום דבר
 להנזין בפני הדליקה

וע"י כן נא הכיבוי
 כהיה דפריסת עור או
 מחינת כלים מלאים מים
 או נחיתת כלי ריקן חמת
 הנר (מג): וכיוצא באלו
 שאינו מכויץ לכבות אלא
 להגין והלכך אי בהאי
 מעשה שעושה נא ממיל
 גרם אסור כמ"ש הטור
 בכלים מלאים מים אע"י
 לכך וע"י בחוס' פ' בתרל
 כי האי דגרם כיבוי אי;

מעשה שעושה נא ממילא הכנוי שפיר דמי ללא הוי אלא גרם כיבוי נלא מסכין דאי מכויץ לכך אפילו ע"י
 גרם אסור כמ"ש הטור ומיהו כשאינו מכויץ לכך אע"פ דהוי פסיק רישיה שרי ע"י גרם שהרי הסירו להנזות
 בכלים מלאים מים אע"פ שבדאי יחזקטו ויכבו והוי פסיק רישיה מ"מ שרי מין שאינו אלא גרם ואינו מכויץ
 לכך וע"י בחוס' פ' בתרל דיומא(טו). ומסופקני בכל מלאכה שנת* הנעשית נלא מתכוין ע"י גרם בפסיק רישיה
 כי האי דגרם כיבוי אי שריא או דלמא גבי דליקה הקילו: } ב איכא פלוגתא בנחיתת טעם לאיסור זה בין

5) תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ס עמוד א

ת"ר: ליבה ולבתה הרוח, אם יש בלבויו כדי ללבותה - חייב, ואם לאו - פטור. אמאי? ליהוי כזורה ורוח
 מסייעתו! אמר אביי: הכא במאי עסקינן - כגון שליבה מצד אחד, ולבתו הרוח מצד אחר. רבא אמר: כגון
 שליבה ברוח מצויה, ולבתו הרוח ברוח שאינה מצויה. ר' זירא אמר: כגון דצמרה צמוריה. רב אשי אמר: כי

אמרינן זורה ורוח מסייעתו - ה"מ לענין שבת, דמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל הכא גרמא בעלמא הוא, וגרמא בנוקין פטור.

6) רא"ש מסכת בבא קמא פרק ו סימן יא

יא השולח את הבעירה ביד חש"ו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. פליגי בגמרא ר"ל משמיה דחזקיה ורבי יוחנן. ר"ל אמר מסר לו שלהבת חייב. ורבי יוחנן אמר פטור עד דמסר ליה גוואזא [דף ס ע"א] וסילתא ושרגא. לעיל בפרק קמא פירשתי דהלכתא כר"ל. *ת"ר המלכה ולבתו הרוח אם יש בליבויו כדי ללבות חייב. והוא שאין ברוח כדי ללבות דאי יש ברוח כדי ללבות אפילו יש בליבויו כדי ללבות פטור דמאי קעביד בלאו איהו נמי תלבה ותזיק. ואם אין בליבויו כדי ללבות וגם לא ברוח כדי ללבות ונצטרפו יחד וליבו פטור. ולא אמרינן [אע"פ] שסייעו הרוח בעשיית האש הוי כאילו הוא עשה לבדו מידי דהוה אזורה ורוח מסייעתו דחשבי ליה כאילו עשה המלאכה לבדו. דהתם מלאכת מחשבת אסרה תורה אע"פ דלא הוי אלא גרמא בעלמא בהכי חייבה תורה כיון דמלאכה זו עיקר עשייתה ע"י רוח. אבל הכא גרמא בעלמא וגרמא בנוקין פטור:

7) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עז עמוד ב

אמר רב פפא: האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה בידקא דמיא - גירי דידיה הוא, ומיחייב. הני מילי - בכח ראשון, אבל בכח שני - גרמא בעלמא הוא

8) יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף עז עמוד ב

ואיכא לפרושי והני מילי בכח ראשון שהמים היורדין בשע' שפינה להן דרך לא עמדו עד שהגיעו לאיש הכפות אבל אם עמדו בדרך מחמת דבר שערכבן ולסוף נמשכו מאליהן והלכו לאו גירי נינהו כדאמרינן בפרק הבית והעליה (ק"ז א) דכל היכא דתימי מיא והדר אזלי לאו גירי נינהו והני תרי פירושי מעליי נינהו דתרווייהו אליבא דהילכתא סלקי ולא מיחייב עד דמייית מחמת מיא דמיעקרי בשעת מעשה והוא דלא איעכבו באורחא דאע"ג דגמרא לאו הני תרתי מילי קאמר הכא מכל מקום חדא דאמר אמר ואידך אע"ג דלא פירש בהדיא כיון דעל כרחיק דינא לא אצטריך לפרושיה. מיהו פירושא בתרא דייק טפי משום דלפירושא קמא אין לדבר קצבה ותו דכולהו מיא דסמיכי להדדי כחד גופא דמו. ואית דמפרשי והני מילי בכח ראשון כגון שהניחו סמוך לשפת המים והשפה מדרון ובכח ראשון כשפינה להן דרך לצד זה נפלו עליו דהוי כחו אבל בכח שני שהניחו דחוק/רחוק/קצת ולא נפלו המים בצאתם מגדותיהן עליו אלא לאחר מכאן הלכו עד מקום שהוא שם גרמא הוא ולא מכחו. ולא מילתא היא דכיון דקאמרינן דגיריה נינהו מה לי כי מטו לאלתר מ"ל כי מטו לאחר זמן:

9) שולחן ערוך אורח חיים סימן שלד סעיף כב

תיבה שאחז בה האור, יכול לפרוס (נג) עור של גדי מצדה האחר שלא תשרף; ועושים מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה, אפילו כלי חרס חדשים מלאים מים * שודאי יתבקעו כשתגיע להם הדליקה, * דגרם כיבוי מותר. הגה: במקום פסידא (מרדכי פרק כ"ב).

10) ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים סימן שלד סעיף כב

שודאי יתבקעו - שאין להם כח לקבל האור מפני שחדשים הם ומשמע בגמרא דאפילו אם מכויין לזה [והוא מדף מ"ז ע"ב דאמר שם מתחלה קודם דמתרין מפני שמקרב את כיבויו דלרבנן מותר בניצוצות אפילו בשבת אף דהוא מכויין שיכבה ע"ז] ג"כ שרי כיון דהוא אינו אלא גרמא וכן מוכח שם גם בדף ק"כ ע"ב דמפיק דגרמא שרי מדכתיב לא תעשה בו מלאכה עשייה הוא דאסור גרמא שרי ודומיא דעשייה שרינן בגרמא: דגרם כיבוי מותר - לאו דוקא כיבוי דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה דאפילו בכל מלאכות הדין כן וכנ"ל:

11) שולחן ערוך אורח חיים סימן רעז סעיף א

(א) נר שמונח (ב) אחורי הדלת, <א> אסור לפתוח הדלת (* א כדרכו), (רמב"ם פ"ה ומרדכי פ' כ"ב וב"י בשם סמ"ג) * ב שמא יכבנו * (ג) הרוח. אבל ג לנעול הדלת כנגדו, (ד) מותר (ת"ה סי' נ"ט) וה"ה בחלון שכנגד הנר שעל השלחן

12) משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן רעז סעיף א

(ד) מותר - שבזה אינו עושה כלום לא מכבה ולא מבעיר: